

витрати підприємства можна умовно поділити на: основні витрати; витрати на обслуговування; витрати на управління.

При управлінні витратами, на наш погляд, доцільно використовувати наступну номенклатуру статей калькуляції витрат: сировина і матеріали; поворотні відходи (зі знаком «мінус», бо вони віднімаються від вартості використаних сировини і матеріалів); куповані комплектуючі вироби і напівфабрикати; послуги сторонніх організацій, спожиті безпосередньо у виробництві продукції; паливо та енергія, спожиті в технологічних цілях (цю статтю можна об'єднати з попередньою); заробітна плата працівників, зайнятих у виробництві (основна і додаткова); відрахування на соціальні цілі; амортизація основних засобів, що експлуатуються безпосередньо в процесі виробництва; витрати на підготовку й освоєння виробництва (в частині їх списання зі статті витрат майбутніх періодів); витрати на утримання й експлуатацію обладнання; загальновиробничі витрати; адміністративні витрати; втрати від браку; інші виробничі витрати; позавиробничі витрати (витрати на збут).

УДК 330.133:06.047

Н.В. ГНЕСІНА, асп., НТУ «ХПІ», Харків

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ РОЗРАХУНКУ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ОБ'ЄКТУ

В умовах динамічного ринку питання оцінювання вартості майнових комплексів і їх складових мають велике значення. Саме на основі встановлення ринкової вартості здійснюються операції зі зміною прав власності, приймаються різні управлінські і правові акти, що пов'язані з володінням і використанням майна і т. ін.

Теоретичною і методологічною основою оцінки є нормативні документи з оцінювання вартості майнових комплексів (МК), роботи вітчизняних і зарубіжних вчених по даній тематиці, а також фактичні матеріали з практики оцінювання в умовах України.

Оцінка будь-якого об'єкту передбачає розрахунок його ринкової вартості на момент оцінювання з урахуванням мети оцінювання, впливу внутрішніх і зовнішніх чинників та стану самого об'єкту. Залежно від цього, розрізняють декілька понять вартості, кожне з яких може бути використане в різних конкретних ситуаціях.

Ринкова вартість (В рин); неринкова вартість (В нр); вартість діючого підприємства (В діюч) при найбільш ефективному використанні (або ефективна вартість підприємства); споживна вартість (В спож); інвестиційна вартість (В інв.); чиста вартість реалізації об'єкту (В чист.реал.); повна вартість відтворення (В повн. Відт.); повна вартість заміщення (В повн.зам); залишкова вартість відтворення (заміщення) (Взал.відтв.(зам.); вартість утилізації (Вутил.); вартість лому (скрапу) (В лом); ліквідаційна вартість (В лікв); заставна вартість (В заст.); вартість оподаткування (В опод.); страхова вартість заміщення (В страх.зам).

При визначенні вартості МК дотримуються деяких принципів, які повинні відображати інтереси власника майна, стан ринкового середовища, а також умови майбутньої експлуатації об'єкту.

До першої групи принципів, які відображають інтереси власника майна, відносяться принцип корисності, заміщення та чекання.

Друга група принципів залежить від особливостей ринкового середовища – принцип залежності від зовнішнього середовища, відповідності попиту та пропозиції, конкуренції та зміни вартості в часі.

Третя група принципів враховує чинники, пов'язані з експлуатацією об'єкту, і включає принцип питомої ваги чинників виробництва, залишкової продуктивності елементу МК, принцип вкладу, пропорційності (збалансованості) та принцип найбільш ефективного використання.

Всі перераховані принципи є універсальними і мають бути застосовні до будь-яких видів МК і їх частин в залежності від конкретних особливостей об'єкту та умов оцінювання.

Класично розрізняють три методи оцінки будь-якого об'єкту, у тому числі, підприємства, бізнесу або його частини: аналоговий (порівняльний); витратний; прибутковий (економічний).

Єство аналогового або порівняльного методу полягає в тому, що всякий розумний інвестор за наявності ринку аналогічних об'єктів може використовувати дані по продажах з врахуванням їх умов і індивідуальних особливостей самого об'єкту і ринку.

Витратний метод використовується, якщо підприємство не продається і не купується, не існує розвинутого ринку даного бізнесу, а також, коли міркування прибутковості не є метою інвестування. Крім того, не виключений варіант, коли інвестор вирішить самостійно виробити потрібний йому об'єкт (особливо, коли йдеться про нестандартні машини та устаткування). У таких випадках розраховують не ринкову ціну, що формується попитом і ринковими обставинами, а ціну виробництва, яка визначається якістю менеджменту, капіталу і праці.

Сутність прибуткового або економічного методу визначається тим, що будь-який інвестор згоден придбати той або інший об'єкт в даний момент часу в очікуванні майбутніх грошових потоків, які він отримає, експлуатуючи придбану власність. Тобто сучасна ринкова вартість об'єкту або його частини в цьому разі – не що інше, як сума тих доходів і вигід, які отримає його власник в майбутньому впродовж всього планованого терміну експлуатації. Прибутковий метод заснований на капіталізації або дисконтуванні майбутніх доходів.

Для того, щоб правильно обрати метод оцінки, потрібно провести аналіз ситуації, з'ясувати цілі оцінки, специфіку оцінюваного об'єкту з точки зору його подальшого використання і тому подібне. В ідеальному випадку незалежно від методу оцінки результати повинні бути близькими.

Але на практиці оцінювачі часто стикаються з нерозвиненими ринками, дефіцитом інформації по всім напрямам, і це призводить до різних результатів. Тому часто для одержання адекватного результату доводиться використовувати відразу декілька методів, які дають різні значення вартості. Аби отримати один, остаточний результат, застосовують метод зважених оцінок. Розрахункова формула при цьому має вигляд:

$$PC = \sum PC_i \times \beta_i$$

де PC – ринкова вартість об'єкту (величина, яку треба визначити);

PC_i – ринкова вартість об'єкту, отримана за одним із і-х методів оцінки;

β_i – ваговий коефіцієнт результату, одержаного за методом номер і, який визначається емпірично або за допомогою експертних оцінок.

Але навіть при такому ретельному підході результати оцінки не завжди мають високу якість, тому що впливає інфляція та її не прогнозовані у часі темпи, закритість та ненадійність публічної інформації про діяльність підприємств, а також дуже сильний вплив зовнішніх чинників та ризиків, в тому числі, з політичних міркувань. Завдяки цьому значення вартості об'єкту стають ненадійними, кон'юнктурними, короткостроковими.

Всі ці міркування призводять до необхідності використання ймовірнісних методів оцінки і здобуття діапазону величин вартості замість однієї детермінованої величини.

Список літератури: 1. Закон України „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” від 12.07.2001 р. № 2658.. 2. Національний стандарт № 1 „Загальні засади оцінки майна і майнових прав”, затверджено постановою Кабміну України від 10.09.2003 № 1440. 3. Міжнародні стандарти оцінки. Сьоме видання. 2005. МСО 2005. Москва. Російське суспільство оцінювачів. 4. *Есипов В.Е., Маховикова Г.А., Терехова В.В.* Оценка бизнеса..СПб.: Питер, 2002. 5. *Гохберг І.І., Щербань С.І.* Оцінка установок, машин та обладнання: Навч. посібник, Львів, ЗУКЦ 2007. 6. *Сударкина С.П., Гнесина Н.В., Радзівановіч К.Л.* Оценка стоимости машин і оборудования, Х., «Mag press», 2009. 7. Оценка машин, оборудования и транспортных средств под ред. Антонова В.П.: Учебное пособие- М., 2005. 8. *Ковалёв А.П. і др.* Оценка стоимости машин, оборудования и транспортных средств, Москва, 2003 г. 9. *Ш. Пратт* “Оценка бизнеса: анализ и оценка компаний закрытого типа”, пер. з англ. - М., 1995.